

معادله ی پوئن در یک ستون

mamwad@mailaps.org

محمد خرمی

معادله ی پوئن [1] در یک ستون بررسی میشود. خُذِ معادله-ی-دیفرانسیل جداولی ست. حالت ی بررسی میشود که هندسه ی شرط- مرزی هم جداولی ست. در این صورت کل مسئله جداولی ست. تابع گرین [2] برای مسئله ی با شرط- مرزی ی مخلوط به دست میآید.

1 معادله ی پوئن، و تابع گرین

معادله ی پوئن [1] با چشمه ی J برای ψ چنین است.

$$\nabla \cdot \nabla \psi = J, \quad r \in \mathbb{V}. \quad (1)$$

مرز \mathbb{X} را با $\text{bo}(\mathbb{X})$ ، و تابع گرین [2] متناظر با معادله ی (1) با شرط- مرزی ی مخلوط را با G نشان میدهم:

$$(\nabla' \cdot \nabla' G)(r, r') = \delta(r - r'), \quad r' \in \mathbb{V}. \quad (2)$$

$$G(\mathbf{r}, \mathbf{r}') = 0, \quad \mathbf{r}' \in \mathbb{D}. \quad (3)$$

$$[(\hat{\mathbf{n}} \cdot \nabla)' G](\mathbf{r}, \mathbf{r}') = 0, \quad \mathbf{r}' \in \mathbb{N}. \quad (4)$$

∇' مشتق-گیری نسبت به \mathbf{r}' ، و $\hat{\mathbf{n}}$ بردارِ یکه ی عمود بر مرز به سوی بیرون است. \mathbb{D} و \mathbb{N} دُمجموعه ی بی-اشتراک ند که اجتماعِ شان $\text{bo}(\mathbb{V})$ است:

$$\mathbb{D} \cap \mathbb{N} = \emptyset. \quad (5)$$

$$\mathbb{D} \cup \mathbb{N} = \text{bo}(\mathbb{V}). \quad (6)$$

که بر \mathbb{D} خُد ψ و بر \mathbb{N} مشتقِ عمود-بر-مرزِ ψ معلوم است:

$$\psi(\mathbf{r}) = f_{\mathbb{D}}(\mathbf{r}), \quad \mathbf{r} \in \mathbb{D}. \quad (7)$$

$$[(\hat{\mathbf{n}} \cdot \nabla) \psi](\mathbf{r}) = f_{\mathbb{N}}(\mathbf{r}), \quad \mathbf{r} \in \mathbb{N}. \quad (8)$$

[3] یک مرجع است. جوابِ معادله ی (1) با شرط-مرزیهای (7) و (8) چنین میشود.

$$\psi(\mathbf{r}) = \int_{\mathbb{V}} (dV') [G(\mathbf{r}, \mathbf{r}')] J(\mathbf{r}') + \oint_{\text{bo}(\mathbb{V})} (dS') [K(\mathbf{r}, \mathbf{r}')] f(\mathbf{r}'). \quad (9)$$

$$K(\mathbf{r}, \mathbf{r}') = [\Theta_{\mathbb{D}}(\mathbf{r}')] [(\hat{\mathbf{n}} \cdot \nabla)' G](\mathbf{r}, \mathbf{r}') - [\Theta_{\mathbb{N}}(\mathbf{r}')] G(\mathbf{r}, \mathbf{r}'). \quad (10)$$

$$f(\mathbf{r}) = [\Theta_{\mathbb{D}}(\mathbf{r})] f_{\mathbb{D}}(\mathbf{r}) + [\Theta_{\mathbb{N}}(\mathbf{r})] f_{\mathbb{N}}(\mathbf{r}). \quad (11)$$

که $\Theta_{\mathbb{X}}$ چنین تعریف میشود.

$$\Theta_{\mathbb{X}}(\mathbf{r}) = \begin{cases} 0, & \mathbf{r} \notin \mathbb{X} \\ 1, & \mathbf{r} \in \mathbb{X} \end{cases}. \quad (12)$$

2 ستون

ستون (\mathbb{V} باز) یک مجموعه ی باز است، برابر با حاصل-ضربِ دگرتی ی سطحِ تخت (\mathbb{S}) در پاره-خط $(0, h)$:

$$\mathbb{V} = \mathbb{S} \times (0, h). \quad (13)$$

قاعده ی ستون با (مجموعه ی باز) \mathbb{S} همانریخت است، و ارتفاع ستون (مقدار مثبت) h است. محور z را با محور ستون موازی میگیریم. r (بردار مکان) چنین میشود.

$$r = \rho + z \hat{z}. \quad (14)$$

که ρ بردار ی دُ-بُعدی (عمود بر محور z) است. دیده میشود

$$\nabla \cdot \nabla = \nabla_{\perp} \cdot \nabla_{\perp} + D^2. \quad (15)$$

که ∇_{\perp} تصویر ∇ در راستای عمود بر محور z ، و D مشتق-گیری در راستای محور z است. $\nabla_{\perp} \cdot \nabla_{\perp}$ لپلسی ی عرضی ست. $\nabla_{\perp} \cdot \nabla_{\perp}$ و D^2 با هم، و در نتیجه با $\nabla \cdot \nabla$ جا-به-جا میشوند:

$$[\nabla_{\perp} \cdot \nabla_{\perp}, D^2] = 0. \quad (16)$$

$$[\nabla \cdot \nabla, \nabla_{\perp} \cdot \nabla_{\perp}] = 0. \quad (17)$$

$$[\nabla \cdot \nabla, D^2] = 0. \quad (18)$$

البته این عملگرها بر تابعها بی اثر میکنند که دامنه ی شان ستون است و بر مرز ستون شرط-مرزی ی خاص ی را برمیآورند. $\text{bo}(\mathbb{V})$ (مرز ستون) چنین است.

$$\text{bo}(\mathbb{V}) = [\text{bo}_1(\mathbb{V})] \cup [\text{bo}_2(\mathbb{V})] \cup [\text{bo}_3(\mathbb{V})]. \quad (19)$$

که،

$$[\text{bo}_i(\mathbb{V})] \cup [\text{bo}_j(\mathbb{V})] = \emptyset, \quad i \neq j. \quad (20)$$

$$\text{bo}_1(\mathbb{V}) = [\text{bo}(\mathbb{S})] \times (0, h). \quad (21)$$

$$\text{bo}_2(\mathbb{V}) = \mathbb{S} \times \{0, h\}. \quad (22)$$

$$\text{bo}_3(\mathbb{V}) = \text{bo}[\text{bo}_1(\mathbb{V})]. \quad (23)$$

$$\text{bo}_3(\mathbb{V}) = \text{bo}[\text{bo}_2(\mathbb{V})]. \quad (24)$$

$bo_1(\mathbb{V})$ سطح جانبی ست، و $bo_2(\mathbb{V})$ قاعدها ست. $bo_3(\mathbb{V})$ مرز سطح - جانبی ست، که البته هم ان مرز قاعدها ست. بُعد $bo_3(\mathbb{V})$ یک ی کمتر از بُعد $bo(\mathbb{V})$ است. به هم ین خاطر،

$$\int_{bo(\mathbb{V})} (dS) \mathfrak{X}(\mathbf{r}) = \int_{bo_1(\mathbb{V})} (dS) \mathfrak{X}(\mathbf{r}) + \int_{bo_2(\mathbb{V})} (dS) \mathfrak{X}(\mathbf{r}). \quad (25)$$

عملن $bo_3(\mathbb{V})$ مهم نیست. $bo_2(\mathbb{V})$ را هم به این شکل مینویسم.

$$bo_2(\mathbb{V}) = \mathbb{S}_0 \cup \mathbb{S}_h. \quad (26)$$

که،

$$\mathbb{S}_s = \mathbb{S} \times \{s\}. \quad (27)$$

این که جا-به-جاگر هر د-تا از $\nabla_{\perp} \cdot \nabla_{\perp}$ و D^2 و $\nabla \cdot \nabla$ صفر است درست است؛ اگر شرط - مرزی برای $\nabla_{\perp} \cdot \nabla_{\perp}$ (بر سطح جانبی) مستقل از z باشد، و شرط - مرزی برای D^2 (بر قاعدها) مستقل از ρ باشد. اینها یعنی $\nabla_{\perp} \cdot \nabla_{\perp}$ با در-نظر-گرفتن شرط - مرزی هم مستقل از z است: بر \mathbb{S} تعریف شده. و D^2 با در-نظر-گرفتن شرط - مرزی هم مستقل از ρ است: بر $(0, h)$ تعریف شده. فرض میکنم چنین است. رابطه ی (15) هم، درواقع به این شکل است.

$$\nabla \cdot \nabla = (\nabla_{\perp} \cdot \nabla_{\perp}) \times \mathbf{1}_{(0,h)} + \mathbf{1}_{\mathbb{S}} \times D^2. \quad (28)$$

اما برای سادگی هم ان شکل (15) را به کار میبرم.

3 تابع - گرین برای ستون

تابع - گرین [2] برای ستون را بر حسب ویژه-بردارها ی $(\nabla_{\perp} \cdot \nabla_{\perp})$ بسط میدهم:

$$G(\mathbf{r}, \mathbf{r}') = \sum_{\lambda} [G_{\lambda}(\rho, \rho')] Z_{\lambda}(z, z'). \quad (29)$$

که،

$$(\nabla'_\perp \cdot \nabla'_\perp G_\lambda)(\rho, \rho') = \lambda G_\lambda(\rho, \rho'), \quad \rho' \in \mathbb{S}. \quad (30)$$

$$G_\lambda(\rho, \rho') = 0, \quad \rho' \in \mathbb{D}_1. \quad (31)$$

$$[(\hat{n} \cdot \nabla'_\perp)' G_\lambda](\rho, \rho') = 0, \quad \rho' \in \mathbb{N}_1. \quad (32)$$

\mathbb{D}_1 و \mathbb{N}_1 د مجموعه ی بی-اشتراک ند که اجتماع شان $\text{bo}(\mathbb{S})$ است:

$$\mathbb{D}_1 \cap \mathbb{N}_1 = \emptyset. \quad (33)$$

$$\mathbb{D}_1 \cup \mathbb{N}_1 = \text{bo}(\mathbb{S}). \quad (34)$$

که،

$$G_\lambda(\rho, \rho') = 0, \quad \rho' \in \mathbb{D}_1. \quad (35)$$

$$[(\hat{n} \cdot \nabla'_\perp)' G_\lambda](\rho, \rho') = 0, \quad \rho' \in \mathbb{N}_1. \quad (36)$$

علامت λ را بررسی میکنم. از (30) نتیجه میشود

$$\lambda \int_{\mathbb{S}} (dS') |G_\lambda(\rho, \rho')|^2 = \int_{\mathbb{S}} (dS') [G_\lambda(\rho, \rho')]^* (\nabla'_\perp \cdot \nabla'_\perp G_\lambda)(\rho, \rho'). \quad (37)$$

که \mathfrak{X}^* مزدوج - مختلط \mathfrak{X} است. با انتگرال-گیری ی جزئی-به-جزئی،

$$\begin{aligned} \lambda \int_{\mathbb{S}} (dS') |G_\lambda(\rho, \rho')|^2 &= \oint_{\text{bo}(\mathbb{S})} (d\ell') [G_\lambda(\rho, \rho')]^* [(\hat{n} \cdot \nabla'_\perp)' G_\lambda](\rho, \rho') \\ &\quad - \int_{\mathbb{S}} (dS') |(\nabla'_\perp G_\lambda)(\rho, \rho')|^2. \end{aligned} \quad (38)$$

از (31) و (32) و (34) نتیجه میشود

$$[(G_\lambda)^* (\hat{n} \cdot \nabla'_\perp)' G_\lambda](\rho, \rho') = 0, \quad \rho' \in [\text{bo}(\mathbb{S})]. \quad (39)$$

به این ترتیب،

$$\lambda \int_{\mathbb{S}} (dS') |G_\lambda(\rho, \rho')|^2 = - \int_{\mathbb{S}} (dS') |(\nabla'_\perp G_\lambda)(\rho, \rho')|^2. \quad (40)$$

این یعنی λ حقیقی و نامثبت است. λ ممکن است صفر باشد، فقط اگر $(\nabla'_{\perp} G_{\lambda})$ همه-جا صفر باشد، که یعنی $G_{\lambda}(\rho, \rho')$ مستقل از ρ' باشد. اگر $G_{\lambda}(\rho, \rho')$ مستقل از ρ' باشد و \mathbb{D}_1 ناتهی باشد (دقیقتر این که بُعد \mathbb{D}_1 با بُعد \mathbb{S} برابر باشد)، آن گاه از (31) نتیجه میشود G_{λ} صفر است. پس λ منفی است، مگر \mathbb{D}_1 تهی باشد، که یعنی \mathbb{N}_1 هم ان \mathbb{S} باشد. از این پس فرض میکنم \mathbb{D}_1 ناتهی نیست (دقیقتر این که بُعد \mathbb{D}_1 با بُعد \mathbb{S} برابر است). پس λ منفی است. میشود بستگی ی $G_{\lambda}(\rho, \rho')$ به ρ را چنان گرفت که

$$\sum_{\lambda} G_{\lambda}(\rho, \rho') = \delta(\rho - \rho'), \quad \rho' \in \mathbb{S}. \quad (41)$$

چنین میکنم، و $G_{\mathbb{S}}$ را چنین تعریف میکنم.

$$G_{\mathbb{S}} = \sum_{\lambda} \frac{G_{\lambda}}{\lambda}. \quad (42)$$

دیده میشود $G_{\mathbb{S}}$ تابع - گرین [2] متناظر با \mathbb{S} است:

$$(\nabla'_{\perp} \cdot \nabla'_{\perp} G_{\mathbb{S}})(\rho, \rho') = \delta(\rho - \rho'), \quad \rho' \in \mathbb{S}. \quad (43)$$

$$G_{\mathbb{S}}(\rho, \rho') = 0, \quad \rho' \in \mathbb{D}_1. \quad (44)$$

$$[(\hat{n} \cdot \nabla'_{\perp})' G_{\mathbb{S}}](\rho, \rho') = 0, \quad \rho' \in \mathbb{N}_1. \quad (45)$$

معادله ی (2) برا ی G به این مینجامد.

$$\sum_{\lambda} [G_{\lambda}(\rho, \rho')] [(D'^2 + \lambda) Z_{\lambda}](z, z') = \delta(\mathbf{r} - \mathbf{r}'), \quad \mathbf{r}' \in \mathbb{V}. \quad (46)$$

همچنین،

$$[\delta(\rho - \rho')] \delta(z - z') = \delta(\mathbf{r} - \mathbf{r}'). \quad (47)$$

که، با استفاده از (41)، میشود

$$\sum_{\lambda} [G_{\lambda}(\rho, \rho')] \delta(z - z') = \delta(\mathbf{r} - \mathbf{r}'), \quad \rho' \in \mathbb{S}. \quad (48)$$

از (46) و (48) نتیجه میشود

$$[(D'^2 + \lambda) Z_\lambda](z, z') = \delta(z - z'), \quad z' \in (0, h). \quad (49)$$

شرایط - - مرزی در قاعدها هم چنین میشوند.

$$(N'_{z'} Z_\lambda)(z, z') = 0, \quad z' \in \{0, h\}. \quad (50)$$

که،

$$N_s = \begin{cases} \mathbf{1}, & \mathbb{S}_s \subseteq \mathbb{D} \\ \mathbf{D}, & \mathbb{S}_s \subseteq \mathbb{N} \end{cases}. \quad (51)$$

و 1 همانی ست.

λ منفی ست. پس

$$\lambda = -\nu^2. \quad (52)$$

که ν حقیقی (و مثبت) است. جواب معادله ی (49) با شرط - - مرزی ی (50) چنین میشود.

$$Z_\lambda(z, z') = \frac{[\Upsilon_{\lambda 0}(z_<)] [\Upsilon_{\lambda h}(z_>)]}{W_\lambda}. \quad (53)$$

که،

$$W_\lambda = \Upsilon_{\lambda 0} \Upsilon'_{\lambda h} - \Upsilon'_{\lambda h} \Upsilon_{\lambda 0}. \quad (54)$$

$$\Upsilon_{\lambda s}(z) = \begin{cases} \sigma_s \sinh[\nu(z - s)], & \mathbb{S}_s \subseteq \mathbb{D} \\ \cosh[\nu(z - s)], & \mathbb{S}_s \subseteq \mathbb{N} \end{cases}. \quad (55)$$

$$\sigma_s = \begin{cases} 1, & s = 0 \\ -1, & s = h \end{cases}. \quad (56)$$

به این ترتیب،

$$W_\lambda = -\nu \begin{cases} \sinh(\nu h) \\ \cosh(\nu h) \end{cases} \quad (57)$$

\sinh وقت ی ست که شرط - مرزی در دُ- قاعده یکسان است: یا بر هر- دُ خُدِ G صفر است، یا بر هر- دُ مشتقِ عمودی ی G صفر است. \cosh وقت ی ست که بر یک قاعده خُدِ G و بر یک قاعده مشتقِ عمودی ی G صفر است.

4 جوابِ معادله برایِ ستون

جوابِ معادله ی (1) با شرط- مرزیه ی (7) و (8) به شکل (9) است. این جواب، برایِ ستون چنین میشود.

$$\begin{aligned} \psi(\mathbf{r}) = & \int_{\mathbb{S}} (dS') \int_0^h (dz') [G(\mathbf{r}, \mathbf{r}') J(\mathbf{r}')] \\ & + \oint_{\text{bo}(\mathbb{S})} (d\ell') \int_0^h (dz') [K_1(\mathbf{r}, \mathbf{r}')] f_1(\mathbf{r}') \\ & + \int_{\mathbb{S}} (dS') \{ [K_0(\mathbf{r}, \mathbf{r}')] f_0(\mathbf{r}') + [K_h(\mathbf{r}, \mathbf{r}')] f_h(\mathbf{r}') \}. \end{aligned} \quad (58)$$

شاخصها ی 1 و 0 و h ، به ترتیب، متناظر با سطحِ جانبی، S_0 ، و S_h نَد.

خُدِ G از رابطه ی (29) به دست میآید. برایِ K_α ها هم بین رابطه، و البته (10) را به کار میبرم:

$$\begin{aligned} K_1(\mathbf{r}, \mathbf{r}') = & \sum_{\lambda} \{ [\Theta_{\mathbb{D}}(\mathbf{r}')] [(\hat{\mathbf{n}} \cdot \nabla_{\perp})' G_{\lambda}](\boldsymbol{\rho}, \boldsymbol{\rho}') \\ & - [\Theta_{\mathbb{N}}(\mathbf{r}')] G_{\lambda}(\boldsymbol{\rho}, \boldsymbol{\rho}') \} Z_{\lambda}(z, z'). \end{aligned} \quad (59)$$

$$K_0(\mathbf{r}, \mathbf{r}') = - \sum_{\lambda} [G_{\lambda}(\boldsymbol{\rho}, \boldsymbol{\rho}')] [\nu \Theta_{\mathbb{D}}(\mathbf{r}') + \Theta_{\mathbb{N}}(\mathbf{r}')] \frac{\Upsilon_{\lambda h}(z)}{W_{\lambda}}. \quad (60)$$

$$K_h(\mathbf{r}, \mathbf{r}') = - \sum_{\lambda} [G_{\lambda}(\boldsymbol{\rho}, \boldsymbol{\rho}')] [\nu \Theta_{\mathbb{D}}(\mathbf{r}') + \Theta_{\mathbb{N}}(\mathbf{r}')] \frac{\Upsilon_{\lambda 0}(z)}{W_{\lambda}}. \quad (61)$$

5 پانوشتها

[1] Poisson

[2] Green

[3] John David Jackson; "Classical electrodynamics" 3rd edition (John Wiley & Sons, 1998) chapter 1